

עיתון התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 144

בהעלותך תש"ע

"זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם" (יא ה)

בספר "בגבורות שמונים" מביא הרב ניסים דיין שליט"א שאלה בשם הבחור יאיר עזרא שליט"א: מדוע כתוב נאכל בלשון עתיד, הרי הפסוק מתחיל בלשון עבר: זכרנו. ואם כן, היה צריך לאמר זכרנו את הדגה אשר אכלנו.

ותירץ בשם הבחור אברהם מימוני שליט"א: שהרי בני ישראל אמרו נתנה ראש ונשובה מצרימה. א"כ מדברים על מה שהם מתכוונים לעשות בעתיד. ולכן אמרו נשוב למצרים ושם נאכל את הדגה כמו שאכלנו בעבר.

והרב ניסים דיין מתרץ תירוץ נוסף על פי מה שכתב המגיד מדובנא בספרו "אהל יעקב": כתב בספר חובות הלבבות שער הבחינה פרק ה, כי הזכרון הוא מן הטובות שהטיב הקב"ה עם בראיו, כי בלי הזכרון לא היה יכול אדם להתקיים, כי אם האדם היה נכנס בפתח אחד לא היה זוכר כיצד לצאת. אדם ללא זכרון, "קרוב להתפשט מן האנושיות", גם במאכל ומשתה יש הכרח לזכרון. שאם אוכל אדם מאכל פעם אחת זוכר הוא את טעמו כדי שירצה לאכול ממנו שוב. על כן אמרו בני ישראל "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים". אך זכרון זה הוא חנם, ללא תועלת, שהרי אין לנו דגים עכשיו לאכול. עד כאן דברי המגיד מדובנא.

ולפי זה מיושב היטב מדוע נאמר "זכרנו" בלשון עבר, ו"נאכל" בלשון עתיד. כי בני ישראל אמרו בתמיהה: האם עוד נאכל דגים במצרים?! וכיון שלא נאכל עוד דגים, אם כן הזכרון בזה הוא חנם ללא תועלת ואינו אלא צער.

"והמן כזרע גד הוא" (יא ו)

בספר "דגל מחנה אפרים" רומז בפסוק זה את מה שאומרת הגמרא במסכת שבת דף קד, א' ב' אלף בינה. ג' ד' גמול דלים. ואמרו שם דף קנא: "כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים".

יוצא: "והמן" דהיינו השפע שיורד מהשמים, הוא כזרע גיד. כלומר, לפי מה שהאדם זורע גמילות חסדים

"עמדו ואשמעה מה יצווה ה' לכם" (ט ח)

במסכת מגילה דף ב ע"ב: מנצפ"ך צופים אמרו. כלומר האותיות הסופיות אמרו אותם הנביאים. וידוע בשם הגר"א זצ"ל שאותיות מנצפ"ך רומזות לדינים ששכח משה רבינו איש האלוקים.

מ-מקושש (לקמן טו לד, "כי לא פורש מה יעשה לוי")

נ- נוקב (ויקרא כד יב, "ויניחוהו במשמר לפרוש להם על פי ה'")

צ- צלופחד (לקמן כז ה, "ויקרב משה את משפטן לפני ה'")

פ- פסח שני (כאן, "עמדו ואשמעה מה יצוה השם לכם")

כ- כזבי (לקמן כה ו, "והמה בוכים" וגו' ובגמרא בסנהדרין פ"ה אמרו שנתעלמה ממנו הלכה וגעו כולם בבכיה).

"והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה" (ט יג)

הביא בספר "אוצר אפרים" בשם "אילנא דחיי": פירש רבינו הק' מלובלין זצ"ל, על זה הדרך, והאיש אשר הוא טהור, איזה איש יכול להיות טהור? "ובדרך לא היה", שהוא יושב אוהל ואינו נוסע על הדרכים, כי על הדרך עלול הוא לפגום בראיה או בשאר דברים, שאין לו מקום להתפלל ולעסוק בתרה כראוי. וזה הפירוש ברש"י ריש פרשת לך לך (יב ב' ד"ה "ואעשך") שהדרך ממעטת שלושה דברים, ממעטת את השם וממעטת פריה ורביה וממעטת את הממון. ממעטת את השם, פירוש, עבודת השי"ת, וממעטת את הפריה ורביה, היינו, שאינו פרה ורבה בתורה, וממעטת את הממון, שבדרך לא יכול לתת צדקה כראוי, כי לפעמים ירא שיחסר לו מכיסו והוא במקום זר שלא יוכל להשיג בהלואה, או שירא להראות שיש לו ממון פן יגנבו מעמו. גם ממון בגימטריא צו"ם וגם גימטריא קו"ל, שאינו יכול להתענות ולהתפלל כראוי מחמת חולשא דאורחא.

וצדקה למטה, כך ישולם לו וירד לו שפע ברכה מלמעלה.

"הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם" (יא כב)

אומרים בעלי התוספות על התורה: ודאי יודע היה משה רבינו שיש כח ביד הקב"ה לספק מזון לכל עם ישראל. אלא דבריו היו כך: אתה אסרת להם בשר תאווה ומותר להם לאכול אך ורק בשר שלמים, ורק אחרי שיקריבו אותו על המזבח. וכאן במדבר אין לנו מספיק כהנים, שהרי רק אהרון ואלעזר ואיתמר בניו עבדו. אם כן הבשר יבוא לידי נותר כי לא יספיקו לאכול את הכל.

"אם את כל דגי הים" צריך לקרוא זאת לא בשאלה אלא בניחותא. "ומצא להם" כיון שאין צריכים שחיטה. ועל זה ענה לו הקב"ה "ויאמר היד ה' תקצר", אתן להם בשר ולא יצטרכו להקריב, וזהו בשר השליו שאין מביאים ממנו קרבן.

"והאיש משה ענו מאד מכל האדם" (יב ג)

הסביר רבי פנחס מקוריץ מה השבח הגדול בזה שמשא רבינו היה ענו, ופירש על פי מה שכתוב בגמרא במסכת סוטה דף ה' עמוד א': תלמיד חכם מותר שתהיה לו גאווה אך לא הרבה, אלא שמינית שבשמינית. וכל אדם נידון לפי חכמתו. אם הוא יותר תלמיד חכם, אז השמינית שבשמינית שלו גדולה יותר. ומשה רבינו היה תלמיד חכם גדול, ושמינית שבשמינית שלו היתה יותר גדולה מכל אדם. ובו לא היה אפילו שמינית שבשמינית. על כן היה "ענו מכל האדם".

"מכל האדם" (יב ג)

בספרי נאמר: ולא מהאבות.

בספר "תורת מהרי"ץ של הגאון רבי יוסף צבי דושינסקי זצ"ל פירש עפ"י מה שכתוב בחובת הלבבות, שראו נבלה. ואמר אחד כמה היא מסרחת. על זה אמר

החסיד: אדרבה, ראה כמה שיניה לבנות. הרי שיש ללמוד מכל דבר ומכל בריה מעלות טובות ויפות, ואפילו מנבילה מוסרחת צריכים לחפש מה יש בה דבר מועיל וטוב.

והנה מהאבות הקדושים אפשר ללמוד וראוי ללמוד הרבה מידות טובות. אך הרבותא היא ללמוד גם מפשוטי העם מעלות טובות שבהם, כמו החסיד הנ"ל. וזה רמוז בפסוק שלפנינו "מכל האדם" למד משה רבינו, ולא "מהאבות" דוקא.

רבינו גרשום מאור הגולה

קבלתי מכתב מהרב ירון הלברטל מארה"ב ובו הסבר יפה בשם הרב פאם זצ"ל מדוע נקרא רבינו גרשום - מאוד הגולה.

רבינו גרשום תיקן שתי תקנות: א. איסור שתי נשים. ב. איסור לגרש אישה בעל כרחא. והסביר הרב פאם זצ"ל, רבינו גרשום ראה שהדור ירוד מאד, ולא שומרים תורה ומצוות כראוי. חשש שמא יחליט הקב"ה לקחת לו עם אחר ולגרש את עם ישראל, או לכל הפחות לקחת בנוסף לעם ישראל עם אחר. ולכן תיקן את שתי התקנות הללו. גם שאי אפשר לגרש אותנו בעל כרחנו, וגם שאי אפשר לקחת אישה נוספת. ועל זה קראו את שמו: מאור הגולה. שהאיר את הגלות ונתן לנו להמשיך להיות העם הנבחר.

וזה מזכיר את פרושו הנפלא של החידושי הרי"ם על מה שכתוב במשנה שרבן יוחנן בן זכאי תיקן שיהא לולב ניטל במדינה שבעה, ושיהא יום הנף כולו אסור. ומה הקשר בין שתי התקנות הללו? אלא מסביר החידושי הרי"ם: בזמן בית המקדש נטלו לולב בחול המועד רק בבית המקדש גם בחול המועד. בא רבן יוחנן בן זכאי ואמר שיהא לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש. אבל הבין שכאשר הוא מתקן תקנות זכר למקדש, יש חשש שמא זה יגרום לעצבות שהנה הולכים לגלות ארוכה מאד, וכבר צריכים לעשות זכרון לבית המקדש. ולכן תיקן מיד תקנה נוספת, שיהא יום הנף כולו אסור כי במהרה יבנה בית המקדש.

